

III. Összefoglalás. Az olvasmány tartalmának egészben való elmondatása.

Elmélyítés. A Kormányzó Ur és a dicsőséges magyar honvédség felszabadító útja a visszaszerzett Erdélybe!

Ének: *Horthy Miklós katonája leszek...*

1942. január 3. hete.

Történelmi költemény tárgyalása.

IV. OSZTALY.

A tanítás anyaga: Rákóczi búcsúja.

Nevelési cél: A Rákócziról tanultak elmélyítése.

Kapcsolás: történelemmel: II. Rákóczi Ferenc.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. II. Rákóczi Ferencről tanultak felújítása és számonkérése. (II. Rákóczi Ferenc ifjúkora, szabadságharca, száműzetése, élete Rodostóban, halála.)

b) Célkitűzés. (Áthajlás.) Ki volt közületek már távol szüleitől, szülőföldjétől? Mit éreztél, mikor el kellett válnod tőle? Mit sajnáltál legjobban itthagyni? (Megbeszélés.) Mennyivel többet kellett itthagyni Rákóczi Ferencnek, amikor elbúcsúzott hazájától. Ezt írta meg szépen Thaly Kálmán, aki szerelmese volt a kuruc-kornak és a kuruc-költészetnek. Olvassuk el ezt a szép költeményt!

II. Tárgyalás. a) A költemény bemutatása.

RAKÓCZI BÚCSÚJA.

Kiállott Rákóczi
A munkácsi sánera,
Reátámaszkodék
Pántos pallosára,
Reátámaszkodék
Pántos pallosára, —
Reárivallkodék
Az rézdobosára:

Dobosom, dobosom,
Udvari dobosom!
Most néked megmondom:
Ne azt verd, hogy: mars, mars!...
De azt verd, hogy: rajta!

Ördög nyúzza anyádat —
Ne úgy verjed dobodat!
Ne úgy verjed, mint eddig:
Isten tudja, hogy lesz, mint?
Hanem úgy verd: rajta!
Rajta kuruc! Rajta!

Ugy verd: a föld rengjen,
Ég is visszazengjen,
Aki él meghallja, —
Sőt azt is, ki halva
Fekszik, felriassza:
Rajta kuruc! Rajta!

Én híres vezérim:
Bottyánom, Bercsényim,
Pekrim, Bezerédim,
Kik vagytok vitézim:
Rajta kuruc! Rajta! —
Utolsó nagy harcra!

— Halálos nehéz köd
Mindent búsan befed;
Jobb is, ha nem látja:
Mert csak szíve fájna —
Tán meg is szakadna...
Dobos már dobolhat,
Rákóczi unszólhat,
Rajta kuruc! Rajta!

A tábor, a tábor
Zászlóit lehajtja
A majtényi páston,
Szegény kuruc tábor...
Hajh, Károlyi Sándor!

„Hajh Károlyi Sándor,
Károlyi Sándorom!
Hová lött, hová lött
Az én szép táborom?
Most rejá kérdelek,
Felelj meg érette!
Kénszerítlek letőtt
Hétszeres hitedre;
Valld bé, ne is tagadd:
Eladtad jó urad!

Ugy leszen még dolgoz
Neked, mint Júdásnak;
Bosszút áll, nem hagyja
Igaz maradékja
Hív Esze Tamásnak,
Nagy Bénó Andrásnak,
Meglásd csak, meglásd csak!

Nem kérem én az országom,
Inkább világgá bujdosom.
Ugyis tudom már:
El köll mennem már!...
Kovácsom, kovácsom,
Udvari kovácsom!
Fordítsd meg a patkót
Hódos paripámon,
Az elejét hátra,
Ne forduljon vissza!
Ugy sem jövök vissza
Szép Magyarországra!“

„Két országom, népem:
Vitéz magyar, székely,
Az Isten megáldjon!
Patak, Isten hozzád, —
Német már a gazdád!
Isten hozzád, Munkács:
Engem többé nem látsz,
Legkedvesebb várom!

Én édes hazámat,
Szép Magyarországot
Már többé nem látom, —
Már többé nem látom.“

„Eljön még az idő,
Szegény Magyarország,
Megátkozod te még,
E keserves órát!...
Idegen nemzetnek
Be súlyos a járma!
Régi vezérének —
— Tulajdon vérének, —
Sírva néz utána,
Sírva néz utána...“

„Szeret Magyarország,
Óhajt Erdélyország
S holtig szán, holtig bán, —
Még a gyermekök is
Tudom, visszakíván!
Mikor rég elmentem:
Visszasóhajtotok!
Mikor rég megholtam:
Akkor is sirattok:
Haló porombul is
Feltámasztanátok, —
Összeszednétek még
Porhanyó csontimat!...“

„Amerre tenger zúg,
Amerre a szél jár,
Csillag lehanyatlik, —
Ott nyugszom meg én már.“

— Be szomorún szól a
Rákóczi rézdobja,
Nem mondja már: rajta!
Rajta kuruc! Rajta!
Hanem azt dobolja,
Messzéről zokogja:
„Szülőföldem, bölcsőm,
Te bús Magyarország!
Immár Isten hozzád,
Immár Isten hozzád!“

(Thaly Kálmán.)

b) A költemény által keltett érzelmek elmélyítése, majd megbeszélése.

c) A költemény gondolatsoportonkénti tárgyalása. (Szómagyarázat.)

d) A költemény tartalmának elmondatása. Összefüggően.

III. Összefoglalás. a) Elmélyítés. Rákóczi Ferenc népe, a magyar nép szabadságáért bontott zászlót. Neki magának megvolt mindene, amit ember e földön magáénak mondhat: boldog családi életet élt — feleségét nagyon szerette, két szép gyermekképet szívében hordta, — birtoka töméntelen volt, kincse, vára, amennyit akart, címe is volt, nem volt nálánál nagyobb méltóság e hazában. És mindezt megtarthatta volna, csak azt kellett volna kérnie, hogy a császár-király kegyelmezzen meg neki. Nem tette! Miért? Jobban szerette elnyomott magyar népét, nemzetét! Ő volt az első magyar, aki nemcsak a nemesben, hanem a szegény jobbágy parasztban látta a nemzet erejét, alapját! Ő vette oltalmába először a szegény föld népét! Hát hogyan hagyhatta volna cserben, amikor — rajta kívül álló okokból — szabadságharca nem sikerült. Hányan megtették volna azt — ami bizonyos mértékig érthető is lett volna, — hogy mivel nem sikerült vállalkozása, itthon marad jószágain, családjá körében s vár az esetleges jobb alkalomra, amikor ismét kiállhat a nép szabadsága érdekében. Rákóczi azonban, akinek egész családja múltja a magyar nép szabadságának kivívását állította elébe, ezt nem tehette. Méltatlanná lett volna saját őseihez, a maga multjához, ha ezt teszi. S bár tudta, hogy ezzel sem segít újra elnyomott nemzetén, mint egy nagy tagadás — itt hagyott mindent, ami embert e földön boldoggá tehet, s a számkivetés keserves sorsát választotta. Az egykor boldog családi életet élt fejedelem magára marad, a hazáját annyira szerető igaz magyar, akinél jobban még senki sem szerette hazáját, népét, — hazátlanul, idegen császár kegyelenkenyerén éli napjait; a dúsgazdag főúr, egész országrészek ura idegen uralkodó kegyelméből él s annak tetszése szerint küldik ide vagy oda, ahová utasítják! De Rákóczinak ez a cselekedete felmagasztosította őt oda, ahová még nem emelt a nemzet kegyelele rajta kívül senkit! A hazaszeretetnek, a magyar népért való áldozatkészségének olyan magas példáját mutatta, amelyet más népek történetében is hiába keresnénk! Ezért magasztosult fel emléke anyira minden magyar szívében!

Megragadó búcsúszavai élénken élénk állítják azt a lelki állapotot, amiben ez a leghívebb magyar lehetett, amikor magamögött hagyta imádott hazáját, szép Magyarországot!